

Taupymas ir asmeninio biudžeto valdymas išlieka vienu pagrindinių [lietuvių finansinių tikslų](#). Visgi [statistika](#) rodo - savo finansinę padėtį gerai vertina vos ketvirtadalis namų ūkių Lietuvoje. Užmirštos prenumeratos, atsitiktiniai pirkiniai ar netinkamai nukreiptos investicijos ilgainiui tampa finansine našta, kurios galėtų padėti išvengti kone kiekvienam mūsų prieinami dirbtinio intelekto įrankiai. Kaip jais tinkamai pasinaudoti tvarkant asmeninį biudžetą ir kokių klaidų nedaryti pataria KTU ekspertas.

Biudžeto planavimas, išlaidų analizė, taupymas, sąskaitų ar kreditų valdymas, paskolų refinansavimas – šioms asmeninių finansų užduotims jau šiandien tiek Lietuvos bankai, tiek pasaulinės bankinės platformos („Revolut“, YNAB, „Mint“) siūlo dirbtinio intelekto (DI) sprendimus. Anot Kauno technologijos universiteto (KTU) finansų eksperto prof. dr. Audriaus Kabašinsko, šiandien DI gali iš karto įvertinti kelių mėnesių ar metų išlaidų istoriją, pastebėti paslėptas tendencijas, pavyzdžiui sezoniškai augančias išlaidas ar nereikalingas prenumeratas, o taip pat pateikti išlaidų optimizavimo sprendimų, kuriuos net ir bankai ne visuomet gali pasiūlyti.

„Taip žmogui nebereikia pačiam pildyti biudžeto lentelių ar atskirai stebėti banko išrašų – DI automatizuotai paruošia visą susistemintą vaizdą. Žinoma, galima ir be to gyventi, bet tiems, kurie seka, kas vyksta jų piniginėse, tai gali padėti priimti geresnius finansinius sprendimus“, – teigia jis.

Šiuolaikiniai DI finansų įrankiai veikia tarsi skaitmeniniai finansų asistentai – jie teikia personalizuotus finansinius pasiūlymus, atsižvelgdami į konkretaus vartotojo finansinius įpročius, pajamas, išlaidas, asmeninius finansinius tikslus – tai, pastebi dr. A. Kabašinskas, yra bene didžiausias tokių įrankių privalumas.

„Be to, DI veikia nuolat – jis gali realiu laiku perspėti apie gresiantį biudžeto viršijimą, automatiškai atidėti lėšas taupymui ar net pasiūlyti palankesnes paskolų sąlygas. Toks nuolatinis stebėjimas ir aktyvus patarimų teikimas padeda žmonėms priimti geriau pagrįstus finansinius sprendimus, sumažinti klaidų riziką ir nuosekliau siekti ilgalaikių finansinių tikslų“, – teigia jis.

Investavimas nuo nulio - ko (ne)daryti

Pastaraisiais metais finansų rinkoje taip pat pastebimas ryškus plačiajai visuomenei pritaikytų investavimo įrankių proveržis – vis daugiau Lietuvos bankų ir pasaulinių „Fintech“ sektoriaus įmonių siūlo savo investicijų robotus, galinčius palengvinti investicinės kelionės pradžią.

Prof. A. Kabašinsko teigimu, tokie įrankiai yra ypač tinkami pradedantiesiems investuotojams – jie ne tik sumažina emocinių klaidų tikimybę, pasižymi mažesniais valdymo mokesčiais nei tradiciniai finansų konsultantai, leidžia pradėti investuoti turint vos kelis ar keliasdešimt eurų, bet taip pat, atsižvelgdami į asmeninį investuotojo rizikos profilį ir investavimo tikslus, investicijas paskirsto po skirtingas investavimo priemones – dažniausiai

diversifikuotus fondus.

„Lietuvoje šiuo metu veikia keli licencijuoti investicijų robotai-patarėjai. Pavyzdžiui, vienas Lietuvos bankas leidžia investuoti nuo 10 € į globaliai diversifikuotus biržoje prekiaujamus fondus (angl. ETF (Exchange Trade Fund), parinkdamas investicinę strategiją pagal pasirinktą investuotojo rizikos tolerancijos lygį. „Revolut“ taip pat siūlo automatizuotus portfelius, įskaitant ir tvarius fondus (angl. ESG (Environmental, Social & Governance), už simbolinį metinį mokestį. Tokie įrankiai suteikia galimybę pradėti investuoti greitai, patogiai ir saugiai, todėl jie yra tinkamas pasirinkimas norintiems žengti pirmuosius žingsnius investavimo srityje, turint užnugarį, kad tokių platformų veiklą prižiūri oficialios Lietuvos finansų priežiūros institucijos“, – aiškina KTU profesorius.

Būtent pasirinktos investavimo platformos ar įrankio patikimumas yra vienas iš svarbiausių kriterijų, kuriuos būtina įvertinti, pabrėžia dr. A. Kabašinskas. Svarbu, jog pasirinktas įrankis būtų oficialiai pripažįstamas Lietuvos banko ar kitų Europos Sąjungos (ES) reguliuotojų – tai geriausias būdas įsitikinti, jog pasirinktos platformos veikla yra teisėta, o investuotos lėšos – apdraustos nuo netikėto ją valdančios įmonės bankroto. Kurios platformos turi reikiamą licenciją galima sužinoti oficialioje [Lietuvos banko svetainėje](#). „Taip pat verta pasidomėti ir mokesčiais – net maži sandorių kaštai ilgainiui gali ženkliai sumažinti investicinę grąžą, todėl būtina suprasti, kiek ir už ką mokate“, – priduria prof. A. Kabašinskas.

Skamba per gerai? Veikiausia tai apgaule

Visgi renkantis bet kokius finansų įrankius svarbu suprasti, jog jie toli gražu negarantuoja pelno, o tik, remdamiesi duomenimis, pateikia pagrįstus spėjimus, kokie finansiniai sprendimai konkrečiais atvejais galėtų būti statistiškai tinkamiausi. Be to, investicijų rinkoje dauguma robotų-patarėjų yra orientuoti į ilgalaikį diversifikuotą investavimą, o ne trumpalaikes prognozes, pabrėžia dr. A. Kabašinskas, tad čia ir pačiam investuotojui tenka atsakomybė įvertinti, ar DI įrankio siūlymai iš tiesų atitinka esamą rinkos situaciją. Geriausia, pabrėžia KTU ekspertas, visuomet savęs paklausti, kodėl įrankis pasiūlė būtent vienokį ar kitokį sprendimą.

„Pavyzdžiui, prasidėjus finansų krizei DI gali to nesuprasti ir pulti investuoti į atpigusias akcijas. Būtent todėl visuomet reikia turėti galimybę nuspausti stop mygtuką ir išjungti automatinį investavimą. Žinoma, finansų krizės yra laikinos, nors ir pasikartojančios, tad ilgainiui DI išmoks prisitaikyti ir prie jų. Visgi šiuo metu, bijau, kad to jis dar nesugeba“, – akcentuoja KTU ekspertas.

Duomenų sauga ir privatumas – tai dar viena sritis, kurioje naudojantis DI grįstomis finansų programėlėmis vartotojų gali tykoti pavojai. KTU eksperto teigimu, ne visos programėlės garantuoja jautrių finansinių duomenų saugumą, o taip pat kartais miglotai nurodo ir tai, kaip šie duomenys yra tvarkomi. Tokiais atvejais, pastebi prof. A. Kabašinskas, neretai informacija būna perduodama trečiosioms šalims už ES ribų – pavyzdžiui reklamos įmonėms

ar paskolų tiekėjams. Atsargiems taip pat reikėtų būti ir dalinantis savo finansine informacija su „ChatGPT“, mat aplaidumas gali kainuoti asmeninių duomenų saugumą. „Pavyzdžiui, įkeldami savo sąskaitų duomenis į „ChatGPT“, netyčia galite jais pasidalinti ir su kitais vartotojais, kai jūsų informacija bus pateikiama kaip pavyzdys kitose užklausoje“, – primena A. Kabašinskas.

Kita vertus, kai kurie asmeninių finansų ar investavimo įrankiai taip pat gali būti ir šališki – rekomenduoti produktus ar paslaugas, iš kurių patys pelnosi. Ir visgi, didžiausias pavojus, tykantis DI finansų programėlių naudotojų – pernelyg aklas jų pačių pasitikėjimas DI sprendimais. Ypač dažna klaida, pastebi profesorius, – rinktis platformas, kurios žada greitą pelną ir naudoja miglotą dirbtinio intelekto terminiją. Tad čia taisyklė, akcentuoja A. Kabašinskas, išlieka paprasta – jei kažkas skamba per gerai, kad būtų tiesa, greičiausiai taip ir yra.

„Tokiais atvejais kyla ne tik finansinių nuostolių, bet ir duomenų saugos rizika. Todėl geriausia DI naudoti kaip pagalbininką – tam, kad jis padėtų analizuoti duomenis, diversifikuoti investicijas ar planuoti biudžetą, tačiau galutinį sprendimą visada turėtų priimti pats žmogus“, – pabrėžia jis.

Verdictas: padėti gali, valdyti – ne.

Šiandien DI finansų srityje yra geras pagalbininkas, teigia KTU profesorius, tačiau dar ne visagalis ir kai kuriems strateginiams ar ilgalaikiams finansiniams sprendimams priimti – būsto pirkimui, didelių paskolų ėmimui, investavimui į rizikingus vertybinius popierius, kripto valiutas ar nežinomus verslus – vien DI rekomendacijų gali nepakakti, o kai kuriais atvejais juo pasikliauti gali būti rizikinga.

„DI gali pateikti rekomendacijas remdamasis istorine statistika, tačiau jis neįvertina visų individualių žmogaus gyvenimo aplinkybių – šeimos planų, sveikatos, nestabilių pajamų, informacijos iš šaltinių, kurių negali pasiekti. Be to, DI modeliuose integruoti algoritmai nebūtinai tinka jūsų asmeninei situacijai, tad kartais užfiksuoti dėsningumai gali būti ir klaidingi. Taigi žmogaus kritinis vertinimas visada būtinas“, – akcentuoja prof. A. Kabašinskas.

Pats ekspertas, išbandęs vieną iš rinkoje siūlomų investavimo robotų, teigia vertinantis jo pateiktas išvalgas teigiamai. Nors tam tikra informacija gali šiek tiek atsilikti laike nuo analizuojamų įmonių skelbiamų naujienų, apskritai investicijų roboto teikiamos rekomendacijos – taiklios. Taip pat ekspertas mato vertę ir tokių mokesčių sekimo įrankių kaip „Viena sąskaita“ naudojime, leidžiančių patogiau apmokėti komunalines ar kitas sąskaitas. Tad šiandien, profesorius teigia, DI gali ženkliai palengvinti asmeninių finansų tvarkymą, tačiau valdyti jo – vis dar ne.

Investicijų robotai ir biudžeto planavimas su DI: kaip jais
pasinaudoti, jog netektų gailėtis?

